

De mysterieuze macher Henkenhaf

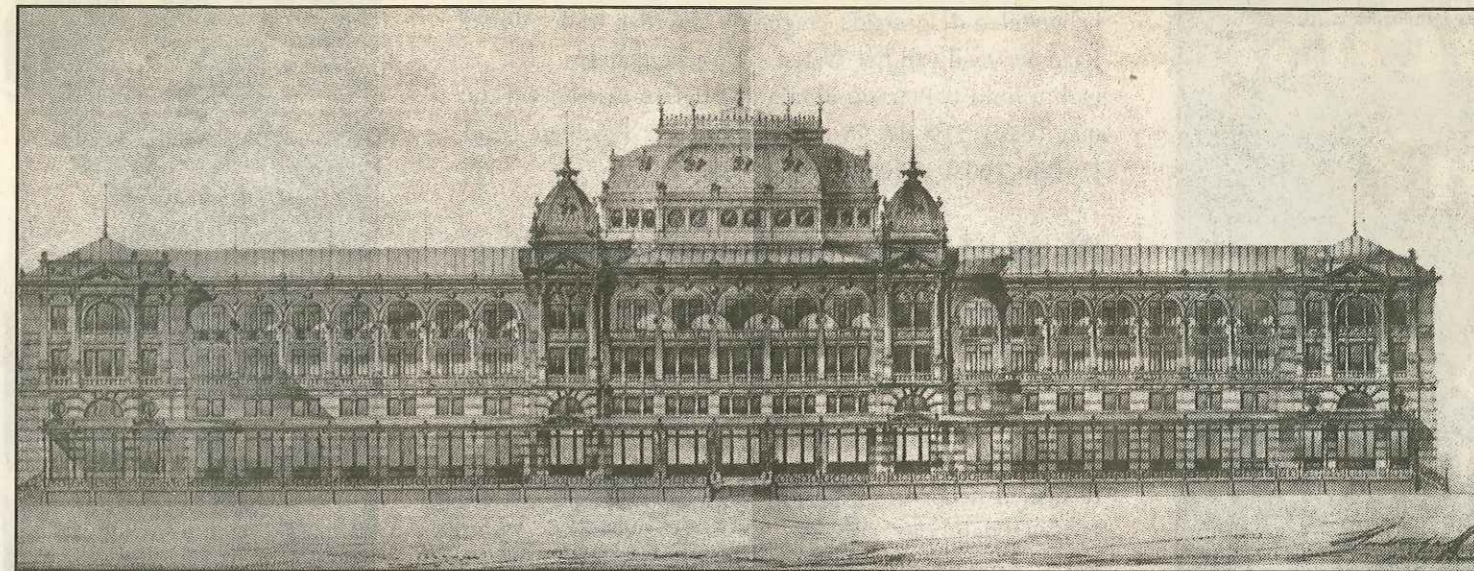

FOTO HAAGS GEMEENTEARCHIEF

Ontwerptekening voor het Kurhaus (zeezijde) uit 1884. Rechts onder staan de handtekeningen van de Duitse architecten Henkenhaf en Ebert.

gevees Reynootplein 23 en 30

DOOR HERMAN ROSENBERG

'...een zeer snelle bouwer, Henkenhaf, een machtige bouwer dus ook, een gigant, een intrigant, absoluut iemand uit de categorie van een Mezger, een Agostini, ja een Winsor, en net zoals bij die mannen het geval is zijn er maar weinigen die hem kennen'.

We bevinden ons op bladzijde 172 van de monumentale roman 'Publieke werken' van Thomas Rosenboom. De dramatische plot is in volle ontwikkeling. In Amsterdam onderhandelt vioolbouwer Walter Vedder met de Duitse bouwers Henkenhaf en Ebert. Het tweetal wil zijn huis aankopen en slopen ten behoeve van de bouw van het Victoria Hotel. Tegelijk ontfermt Vedders neef Chris Anijs, apotheker te Hoogeveen, zich over een groep straatarme turfstekers.

Het is een schitterend verhaal, met een dramatische ontknoping en een epiloog waarin alles toch nog goed komt.

Zoals ook bij Rosenbooms eerder verschenen roman 'Gewassen vlees' het geval is, zijn de hoofdpersonen verzonden figuren die in een historische context worden geplaatst. Vedder en Anijs hebben dus niet echt bestaan. Maar Henkenhaf en Ebert wel. En daar ligt de Haagse connectie. Want zoals in de roman wordt vermeld genoot het Duitse duo internationale bekendheid als scheppers van het Scheveningse Kurhaus.

In het boek blijven Ebert en vooral Henkenhaf mysterieuze figuren. Dat is niet zo verwonderlijk, want er is maar weinig bekend over deze Duitse macher. De architectuurhistoricus prof.dr. E.H. ter Kuile deed in 1958 onderzoek naar hen. Het resultaat

was mager. Hij ontdekte dat Johann Friedrich Henkenhaf in 1848 werd geboren in de buurt van Karlsruhe. Hij verhuisde in 1882 naar Amsterdam en keerde tien jaar later terug naar Duitsland. Hij overleed in 1908 in Dantzig, waar hij ook een Kurhaus bouwde. Over Friedrich Ebert (geboren 1852) is nog minder bekend. Omstreeks 1883 vestigde hij zich in Amsterdam om drie jaar later naar Heidelberg te verhuizen. Vast staat dat de Duitsers experts waren op het terrein van de hotelbouw. Ze richtten hun blik op Nederland toen het moderne toerisme hier tot ontwikkeling begon te komen. Henkenhaf vestigde zijn naam als snelle bouwer met de uitbreiding van Hotel Krasnapolsky in de hoofdstad.

Intussen timmerde men ook in Scheveningen aan de weg. De door een Duitser geleide nieuwe Maatschappij Zeebad Scheveningen was van plan een groot kuurhotel te bouwen. Henkenhaf en zijn associé Ebert kregen de opdracht een ontwerp te maken. In 1883-1884 maakten zij een aantal ontwerpen. Uiteindelijk viel de keuze op een breed opgezet Kurhaus met koepel, waarbij de twee zijpaviljoens van het oude badhuis gehandhaafd bleven.

Kuurhuis

Henkenhaf deed zijn reputatie als snelbouwer eer aan. Het werk begon in september 1884 en in juli 1885 ging het hotel al open, al waren er dan nog maanden werklieden in het gebouw bezig. Velen bewonderden het Kurhaus, maar er was ook kritiek. De Haagse Courant presteerde het om een jaar lang te schrijven over het 'Kuurhuis' en de 'Kuurzaal', uit protest tegen de Duitse benamingen.

Het tweede seizoen van het Kurhaus was één groot feest. De pas opgerichte Berliner Philharmoniker vierde maandenlang triomfen in de grote zaal. Maar de zomer eindigde met het bekende drama. Op de ochtend van 1 september brak brand uit. Binnen een half uur stond het hele hotel in lichterlaaie. De machtige koepel stortte in. Een groot deel van de inboedel ging verloren.

Hoe moest het nu verder met de badplaats? Er was maar één man die uitkomst kon bieden: Henkenhaf. In november verhuisde hij van Amsterdam naar Den Haag, om persoonlijk de leiding van de herbouw op zich nemen. Hij trommelde gastarbeiders uit heel Europa op, wat soms tot Babylonische toestanden leidde op de bouwplaats. De bouwvakkers werkten in ploegen dag en nacht door. In juni 1887 (!) was het onmogelijke verricht. Het Kurhaus stond er weer en dit keer zelfs met een koepel die acht meter hoger was dan de vorige. Het was dit 'tweede' Kurhaus dat zich ondanks die snelle bouw toch bijna een eeuw wist te handhaven. Maar toen was het trotse hotel dan ook in allerlei opzichten versleten. De restauratie (1976-1979) kwam neer op een vrijwel volledige vernieuwing van Henkenhafs *Schnelflickerei*: er kwamen heel wat ondeugdelijke constructies en rieten wandjes tevoorschijn. In 'Publieke werken' komt de grote Henkenhaf pas op pagina 479 als een soort geestverschijning uit de coulissen van zijn hotel gestapt. Niet al te lang daarna zou hij naar Duitsland vertrekken om nooit meer terug te keren.

Bron o.a.: Prof.dr.E.H. ter Kuile: 'Het Kurhaus te Scheveningen' in Bulletin KNOB, 1958.

HAEGSCHE DINGEN TOEN

Hc 13/2/2000